

**ДЕРЖАВНЕ АГЕНТСТВО УКРАЇНИ З ПИТАНЬ МИСТЕЦТВ
ТА МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ**

ЗВІТ

**за результатами дослідження стану доступності театрів
державної та комунальної форм власності за 2024 рік**

**Державне агентство України
з питань мистецтв та мистецької освіти**

1. Вступ

1.1. Опис мети та об'єкти дослідження

Мета: дослідження стану доступності державних та комунальних театрів за 2024 рік для людей з інвалідністю та інших маломобільних груп населення в порівнянні з показниками 2023 року.

Завдання:

- аналіз діючої мережі театрів;
- оцінка фізичної доступності (наявність інфраструктури, що полегшує доступ людей з інвалідністю та інших маломобільних груп населення (пандуси, адаптовані санвузли, наліпки тощо);
- визначення загального рівня доступності (проведення комплексної оцінки, що враховує всі аспекти доступності та визначення загального рівня доступності театрів для цільових груп населення);
- рекомендації за результатами дослідження.

Об'єкти:

- театри державної та комунальної форм власності України

1.2. Огляд законодавчого контексту щодо доступності закладів культури для людей з інвалідністю та інших маломобільних груп населення в Україні

Звіт щодо стану доступності театрів державної та комунальної форм власності за 2024 рік підготовлено на виконання Національної стратегії створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2023 року № 372 та плану заходів на 2025-2026 роки з реалізації Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 березня 2025 року № 374.

За результатами проведеного збору та узагальнення форми звітності театрів державної та комунальної сфери управління за 2023 рік, аналізу поданої інформації, Держмистецтв впродовж 2024 року внесло зміни до відповідної форми, розширивши діапазон даних про наявність фізичної доступності в театрах власних захисних споруд цивільного захисту (укриття), паркувальних майданчиків для спеціалізованого транспорту, обсяг коштів, спрямованих на

поліпшення доступності для людей з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Зазначені зміни затверджено наказом МКСК від 02 жовтня 2024 року № 664 «Про затвердження форми звітності № 9-НК (річна) «Звіт про діяльність театрів» та інструкції щодо її заповнення», зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 20 листопада 2024 року за № 1742/43087 (далі – Наказ), що дозволило деталізувати важливу інформацію стосовно роботи театрів, спрямованих на покращення умов відвідувачам та надання якісних і доступних культурних послуг.

Державним агентством України з питань мистецтв та мистецької освіти опрацьовано звітні форми № 9-НК (річна) «Звіт про діяльність театрів» (далі – звітні форми) за **2024 рік** комунальних театрів, які надсилалися обласними та Київською міською військовими адміністраціями, а також театрами державної форм власності.

2. Методологія

2.1. Опис інструментів та критеріїв аналізу, використаних у дослідженні

Працівник Держмистецтв проводить аналіз даних на підставі звітних форм щодо діяльності театрів державної та комунальної форм власності, які затверджено Наказом. Відповідно до поданої інформації обласними та Київською міською військовими адміністраціями, а також театрами державної форми власності, опрацьовується узагальнений звіт щодо фактичної доступності для людей з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Під час аналізу фіксується наявність пандусів, адаптованих санвузлів та інших параметрів фізичної доступності. До минулорічних 9 критеріїв доступності, за 2024 рік додано ще 3 нові показники, за якими театри вказують наявність або відсутність умов для відвідувачів, а саме:

- ❖ безперешкодний доступ до будівель, у яких здійснюється показ вистав (пандуси/підйомники на шляху руху до будівель, вхідна група);
- ❖ безперешкодний доступ до основного сценічного майданчика (партер);
- ❖ безперешкодний доступ до основного сценічного майданчика (окрім партеру: амфітеатр, бельєтаж, балкон, ярус);
- ❖ безперешкодний доступ до додаткового (камерного) сценічного майданчика або відсутність додаткового (камерного) сценічного майданчика;
- ❖ безперешкодний доступ до інших приміщень всередині будівлі (туалет, гардероб, буфет тощо);

- ❖ туалетні кімнати, пристосовані для людей, які пересуваються на кріслах колісних;
- ❖ кімнати для годування дитини;
- ❖ тактильні смуги для полегшення орієнтування людей з порушеннями зору;
- ❖ дублювання вивісок та інформаційних табличок шрифтом Брайля;
- ❖ спеціальні місця для паркування транспортних засобів осіб з інвалідністю та маломобільних груп;
- ❖ безперешкодний доступ до власної захисної споруди цивільного захисту (укриття);
- ❖ вебсайт, адаптований для людей з порушеннями зору.

2.2. Опис вибірки театрів та оцінка доступності за критеріями для людей з інвалідністю та інших маломобільних груп населення

Враховуючи ліквідацію у 2023 році місцевими органами влади 3-х театрів (*Запорізький муніципальний театр танцю, Запорізький муніципальний театр-лабораторія «Ві», Хмельницький міський моно-театр «Кут»*), станом на 31 грудня 2024 року в Україні функціонують **110 театрів**, з яких **102 комунальної та 8 державної** форм власності.

Вказані вище театри використовують у своїй роботі 198 стаціонарних сценічних майданчиків (основних та камерних), що в загальній кількості спроможні розмістити 52063 відвідувачів.

Переважає більшість театрів належить до обласного підпорядкування - 60, театри міського підпорядкування - 42 (з них 21 театр належить до сфери управління м. Києва), найменша кількість - театри державної форми власності, їх налічується 8 (Мал. 1).

(Мал.1)

Найбільша кількість театрів (**44% від загальної кількості**) функціонують у м. Києві (24 театри), Дніпропетровській (14 театрів) та Львівській (10 театрів) областях. Майже 93% театрів знаходяться у сфері управління місцевих органів влади, яка здійснює контроль за діяльністю та забезпечує надання фінансової підтримки для повноцінного функціонування закладів.

Всього у 2024 році державними та комунальними театрами було проведено 27,2 тис. заходів, що на 5% більше ніж у 2023 році. Вистави відвідало майже 4 млн. осіб, що на 13% більше ніж у попередньому році. Ці показники свідчать про підвищення попиту українського суспільства до споживання українського культурного продукту в умовах тривалої агресивної війни РФ проти України, психологічного тиску на цивільне населення шляхом постійної атаки техніки та поширення ворожої дезінформації тощо.

У таблиці нижче (Табл. № 1) наведено інформацію щодо кількості проведених заходів та відвідувачів театрів державної та комунальної форм власності у порівнянні з 2023 роком за адміністративно-територіальним устроєм (крім тимчасово окупованих територій). При загальній позитивній динаміці 2024 року щодо збільшення вистав та відвідувачів у театрах України в порівнянні з 2023 роком, можна виявити спад відвідування театрів у прифронтових областях. Це вказує на складну ситуацію на фронті, часті обстріли ворога, що унеможливають безперебійну роботу творчих колективів.

Слід враховувати й те, що значна кількість працівників культури захищають Україну в лавах ЗСУ. Тож, театральним закладам доводиться переформатовувати репертуар або шукати заміну провідним акторам, що також позначається на їх роботі.

Табл. 1

Регіон	Кількість театрів	Кількість вистав (од)		Різниця	Кількість глядачів (тис. осіб)		Різниця
		2023	2024		2023	2024	
Вінницька	2	562	866	54,09%	68,2	75,9	11,15%
Волинська	2	491	520	5,91%	82,1	93,2	13,53%
Дніпропетровська	14	2430	2193	-9,75%	303,2	340,7	12,37%
Донецька ¹	1	73	81	10,96%	8,2	10,2	24,23%
Житомирська	2	630	643	2,06%	87,3	84,9	-2,74%
Закарпаття	5	1002	1118	11,58%	58,7	72,0	22,57%
Запорізька	4	625	481	-23,04%	59,1	68,4	15,83%
Івано-Франківськ	5	1075	1344	25,02%	213,6	171,5	-19,71%
Київ	24	5701	6145	7,79%	993,8	1233,4	24,11%
Київська	2	258	406	57,36%	20,3	43,1	112,98%
Кіровоградська	2	830	989	19,16%	60,7	65,4	7,64%
Луганська ²	1	61	68	11,48%	3,9	4,7	22,25%
Львівська	10	2452	2424	-1,14%	357,4	375,6	5,09%
Миколаївська	3	931	858	-7,84%	81,2	96,6	19,06%
Одеська	7	1303	1350	3,61%	344,1	462,4	34,38%
Полтавська	2	1097	1119	2,01%	70,1	85,0	21,34%
Рівненська	2	625	682	9,12%	74,5	79,3	6,41%
Сумська	2	650	661	1,69%	76,0	51,9	-31,66%
Тернопільська	2	669	729	8,97%	105,2	111,8	6,29%
Харківська	6	564	672	19,15%	108,9	113,2	3,98%
Херсонська	2	419	465	10,98%	28,6	43,6	52,07%
Хмельницька	2	1252	1346	7,51%	125,1	106,9	-14,54%
Черкаська	2	736	676	-8,15%	58,9	66,2	12,42%
Чернівецька	2	594	615	3,54%	60,6	57,8	-4,60%
Чернігівська	4	760	733	-3,55%	61,9	50,9	-17,70%

¹ Донецький академічний обласний драматичний театр було евакуйовано до м. Ужгород.

² Луганський обласний академічний український музично-драматичний театр було евакуйовано до м. Суми.

3. Аналіз результатів дослідження

3.1. Оцінка фізичної доступності театрів

Загальну оцінку фізичної доступності театрів проведено з урахуванням відсутності показників театрів Донецької та Луганської областей, оскільки вони релоковані у приміщення інших театрів, але продовжують свою основну діяльність.

У 2024 році рівень **безперешкодного доступу до будівель театрів** в Україні становить 82%, що на 1% вище порівняно з 2023 роком. На жаль, не швидкими темпами, але театри все ж проводять роботу для покращення фізичної доступності закладів культури. Однак, серед областей, які віддалені від активних бойових дій, варто активувати роботу для забезпечення фізичної

доступності до будівель та створення комфортних умов всім категоріям глядачів, зокрема, театрам Івано-Франківщини, Черкащини, Полтавщини, Житомирщини.

Разом з тим, в областях України існують театри, які демонструють максимальний показник доступності до власних будівель - 100%, це театри: Вінниччини, Волині, Київщини, Кіровоградщини, Рівненщини та ін. Такий показник доступності - це позитивний сигнал щодо зусиль на місцях у забезпеченні інклюзивного культурного середовища.

(Мал. 2)

У 2024 році показник **безперешкодного доступу до основного сценічного майданчика (партер)** в театрах України досяг 79%, що на 6% більше, ніж у 2023 році. Підвищення цього показника є особливо важливим, адже саме партер зазвичай є найзручнішою та найбільш затребуваною зоною для перегляду вистав. Позитивна динаміка цього показника відображає послідовну роботу театрів над адаптацією своїх приміщень відповідно до принципів безбар'єрності.

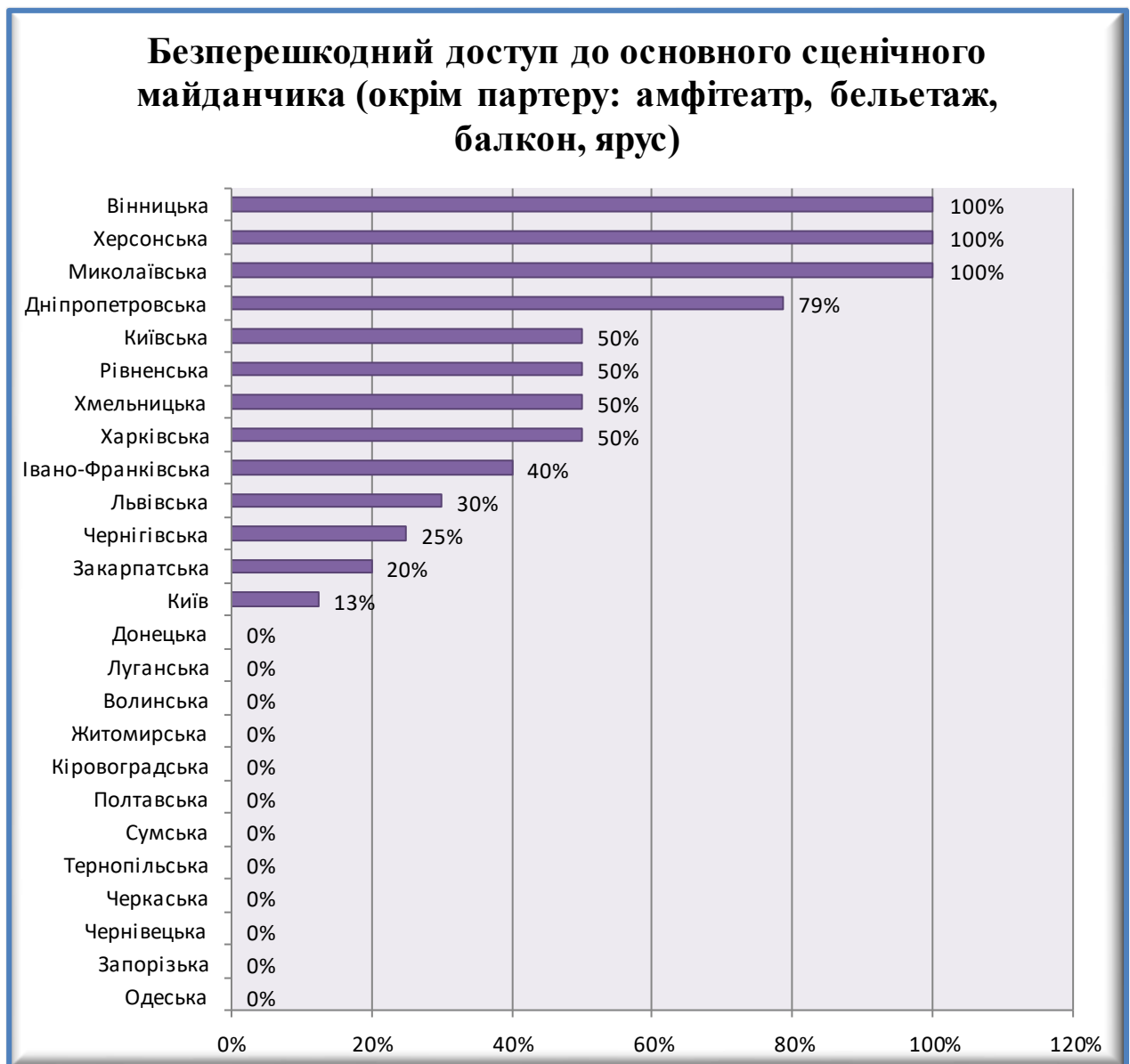
В той же час, у театрах Житомирської, Запорізької, Івано-Франківської областях показник безперешкодного доступу до основного сценічного майданчика (партеру) менше за 50%, що вказує на необхідність активізації роботи стосовно пошуку можливих шляхів підвищення доступності до глядацької зали (партеру).

(Мал. 3)

Не менш важливим показником доступності театрів є наявність **безперешкодного доступу до основного сценічного майданчика**. Під основним сценічним майданчиком, окрім партеру, мається на увазі інші глядацькі зони, розташовані на верхніх поверхах театру, такі як балкони, бельетаж, ложі тощо.

У 2024 році показник безперешкодного доступу до цих зон становить 31%, що на 5% нижче, ніж у 2023 році. Причиною такого зниження може бути тимчасове виведення з експлуатації частини приміщень театрів на реконструкцію або перегляд технічного стану, що не відповідав діючим стандартам. Безперешкодний доступ до амфітеатру, балконів глядацьких залів традиційно є менш доступним для маломобільних глядачів, більше частина театрів не мають можливості забезпечити доступність у зазначених приміщеннях з об'єктивних причин, зокрема через складність архітектурних рішень історичних будівель та відсутність ліфтів чи підйомників. Цей показник підкреслює важливість довгострокового планування реконструкцій та модернізацій, спрямованих на повну інклюзію усіх глядацьких зон.

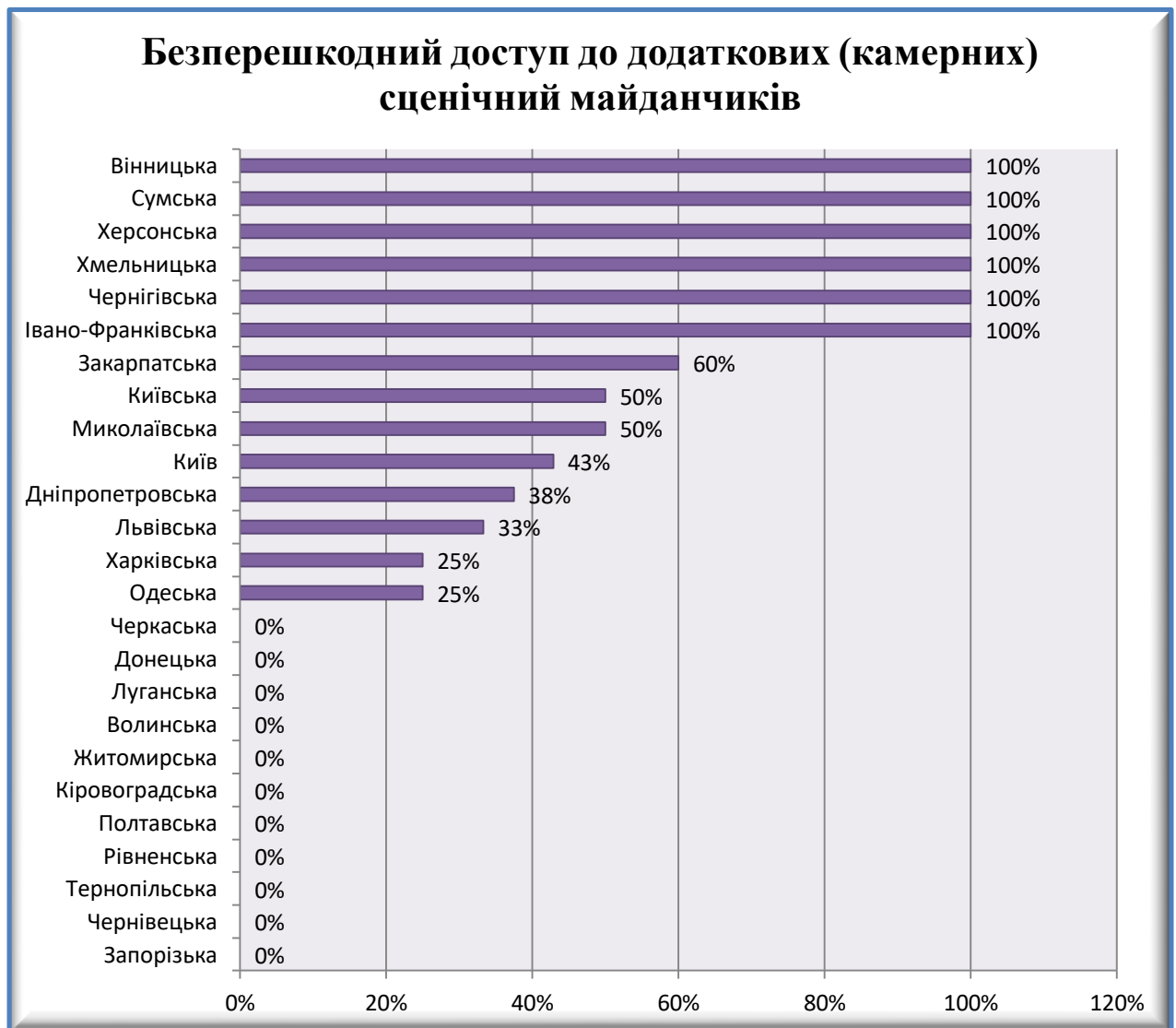

(Мал. 4)

У 2024 році показник **безперешкодного доступу до додаткових (камерних) сценічних майданчиків** суттєво змінився, що пов'язано не лише з реальним покращенням доступності, а й із змінами у формі звітності.

На відміну від попереднього року, у 2024 році у звітній формі було додано окремий варіант відповіді — «відсутній додатковий (камерний) майданчик». Це дозволило точніше обраховувати рівень доступності: у розрахунках брали участь лише ті театри, які фактично мають такі майданчики, тоді як у 2023 році театри без додаткових сценічних просторів змушені були зазначати про відсутність доступу, що занижувало загальний показник. Крім того, в театрах Черкаської області взагалі відсутні додаткові (камерні майданчики).

За оновленою методикою, у 2024 році рівень безперешкодного доступу до додаткових (камерних) майданчиків становить 39%, тоді як у 2023 році — лише 19%. Зростання на 20% частково пояснюється саме коректнішим підходом до збору даних, однак також відображає і реальні зміни в інфраструктурі низки театрів.

(Мал.5)

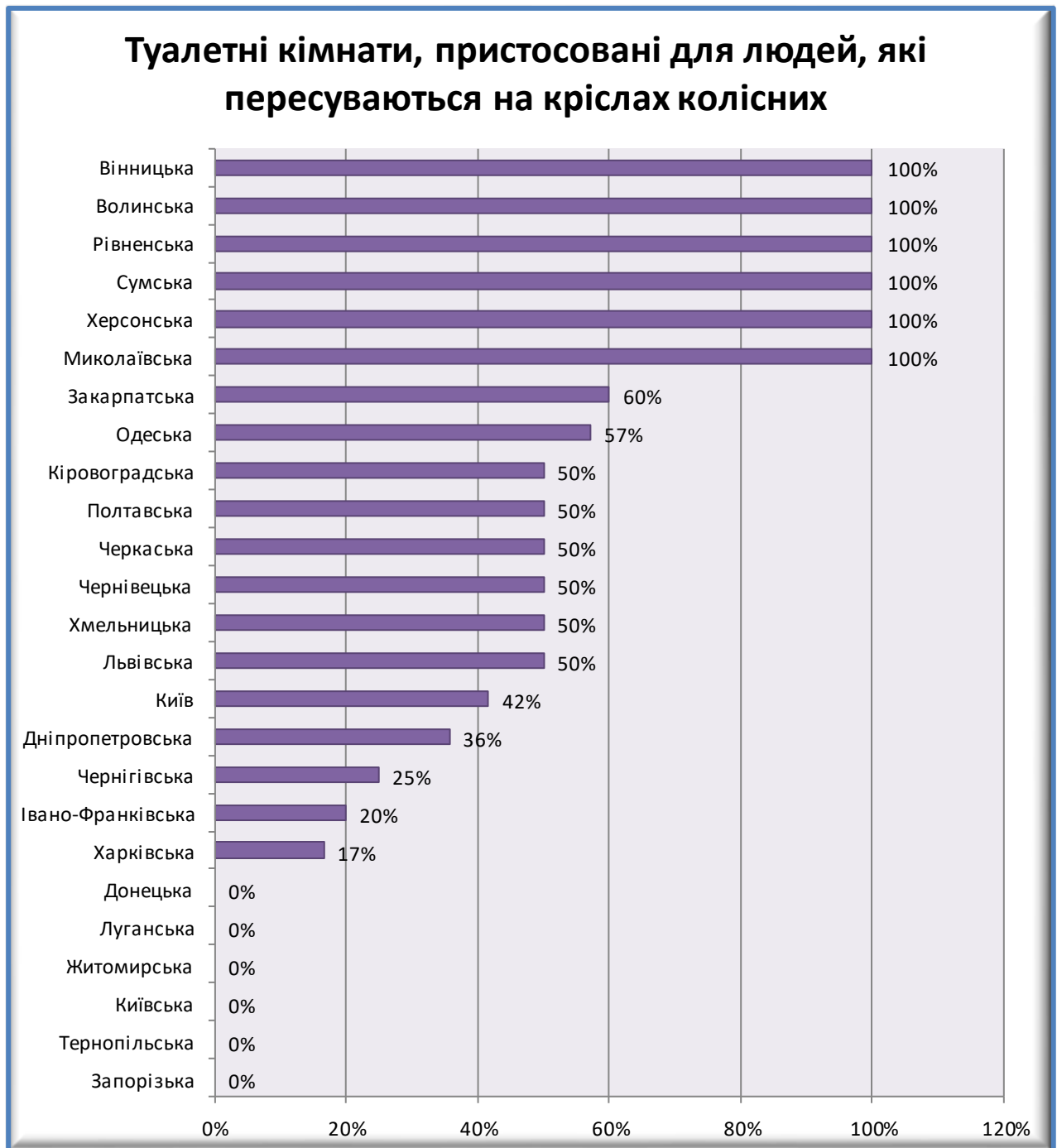
У 2024 році 69% театрів України забезпечили **безперешкодний доступ до інших приміщень в середині будівлі (туалет, гардероб, буфет тощо)** для людей з інвалідністю. Це на 2% більше, ніж у 2023 році, в якому цей показник становив 67%.

Збільшення рівня доступності у таких зонах, як гардероб чи туалет, свідчить про те, що театри поступово вдосконалюють свою інфраструктуру створюючи комфортні умови для відвідувачів. Хоча динаміка безперешкодного доступу в середині будівлі зберігається позитивна, у театрах Житомирщини, Львівщини, Івано-Франківщини, (за можливості Харківщини) важливо продовжувати роботу в цьому напрямку, оскільки доступ до таких приміщень є критичним елементом інклюзивності.

(Мал.6)

У 2024 році забезпечення наявності туалетних кімнат, пристосованих для людей, які пересуваються на кріслах колісних, досяг 44%. Це на 5% більше в порівнянні з минулим, 2023 роком. Попри цей незначний прогрес, в театрах Тернопільщини, Київщини, Житомирщини, Запоріжжя зовсім відсутній зазначений елемент доступності, а театрам Івано-Франківської, Чернігівської, Дніпропетровської, Харківської областей та міста Києва важливо продовжувати роботу над удосконаленням доступності всіх приміщень, що забезпечують комфорт та відповідні умови відвідувачам.

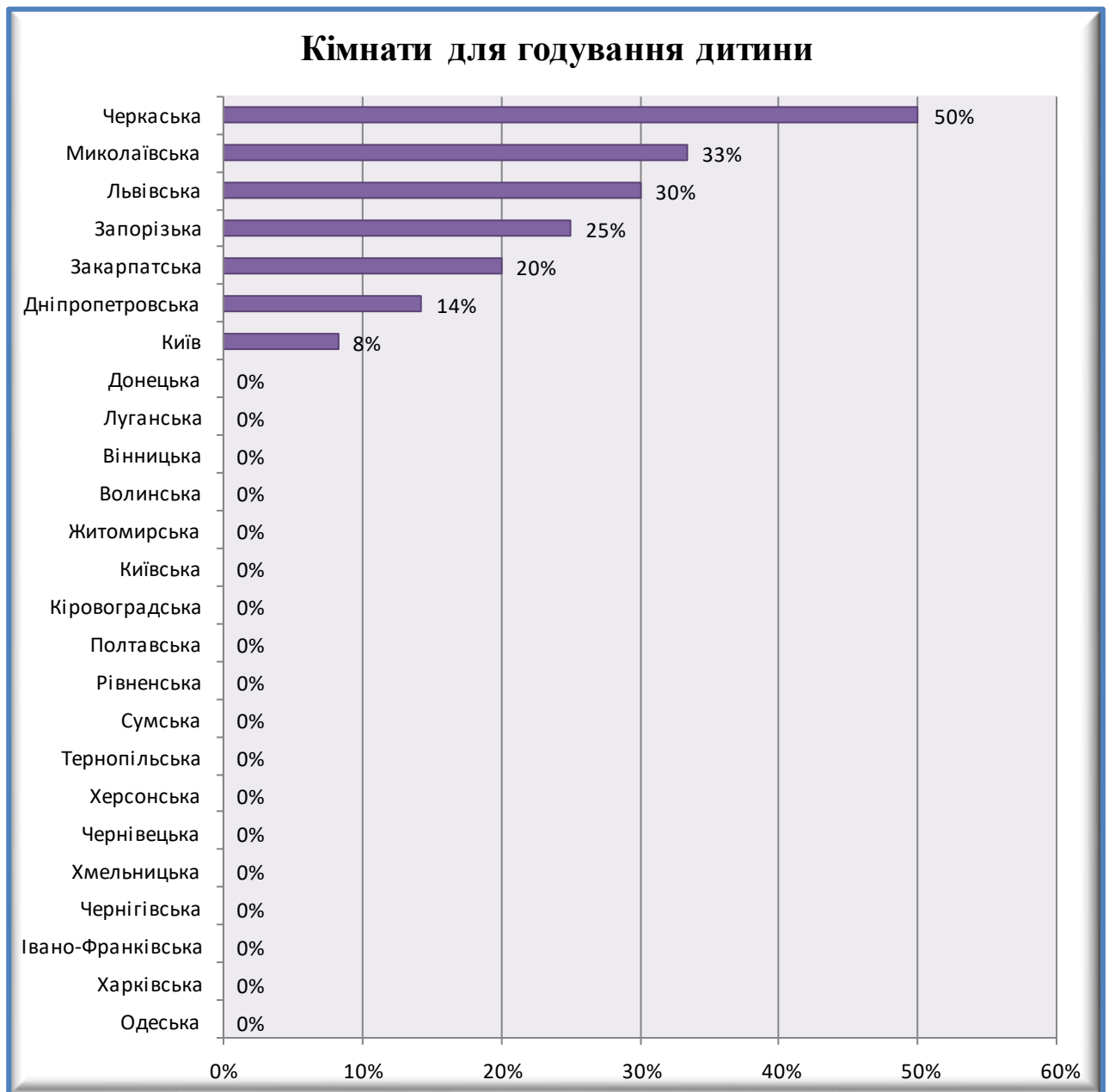

(Мал.7)

3.2. Оцінка доступності для інших маломобільних груп населення

У 2024 році рівень наявності **кімнат для годування дітей** в театрах становить 10%, що на 3% більше порівняно з 2023 роком. Хоча показник змінився несуттєво, зростання все ж свідчить про поступове врахування потреб молодих батьків та їх дітей під час відвідування культурних установ.

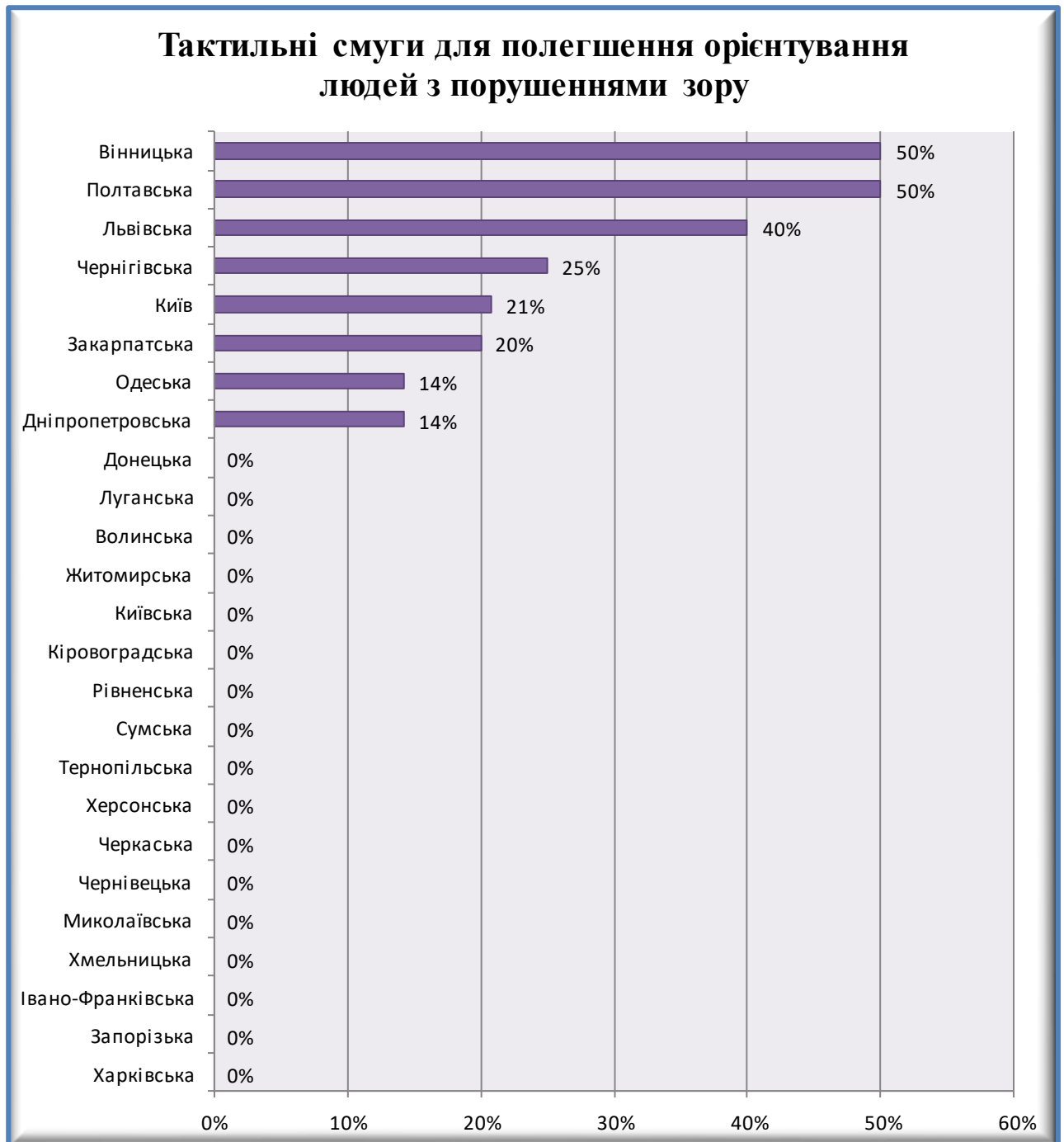
Лише в деяких театрах Черкаської, Миколаївської, Львівської, Запорізької, Закарпатської, Дніпропетровської областей та міста Києва наявні спеціальні кімнати для годування дітей. У театрах інших областей згаданий елемент доступності відсутній. Цей показник залишається низьким, і потребує подальших зусиль з боку театрів для створення умов, які сприяють більшій інклюзивності для родин з дітьми.

(Мал.8)

3.3 Оцінка фізичної доступності для осіб з вадами зору

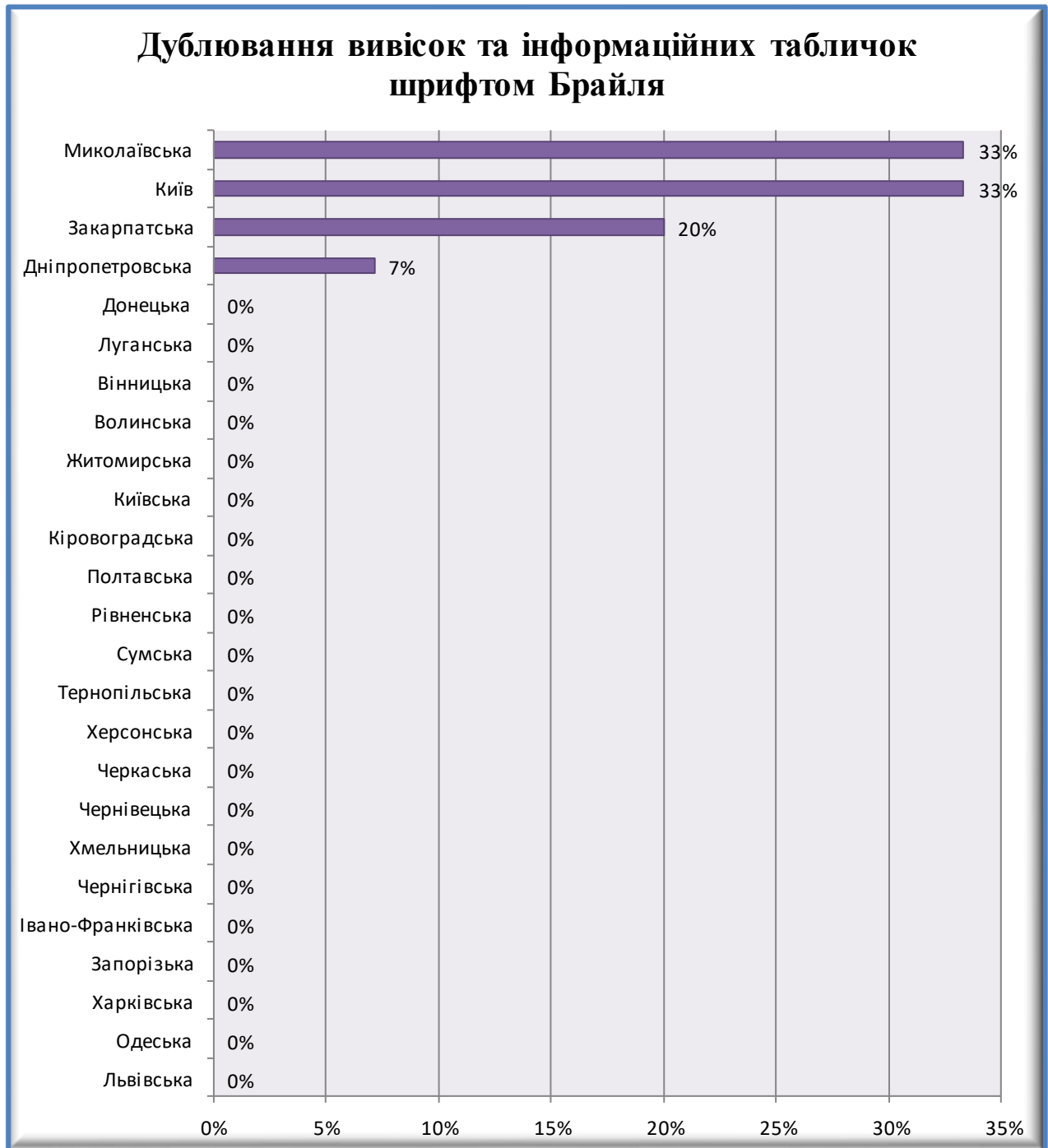
У 2024 році рівень наявності тактильних смуг для полегшення орієнтування людей з порушеннями зору зріс до 16%, що на 10% більше порівняно з 2023 роком. Покращення цього показника свідчить про зростаючу увагу театрів до потреб людей з порушеннями зору та прагнення забезпечити їм кращі умови для орієнтації в театральних будівлях. Хоча динаміка є позитивною, цей показник все ще потребує значної уваги в забезпеченні безбар'єрного доступу.

(Мал. 9)

У 2024 році показник **дублювання вивісок та інформаційних табличок шрифтом Брайля** зріс до 10%, що на 9% більше порівняно з минулим роком.

Якщо в 2023 році шрифт Брайля був присутній лише в одному комунальному театрі Миколаївської області, то у 2024 році дублювання шрифтом Брайля додатково з'явилося у невеликій кількості комунальних театрів міста Києва, Дніпропетровської та Закарпатської областей. В масштабах країни - це надзвичайно малий відсоток показника, однак, початок позитивної динаміки є важливим кроком до забезпечення доступності та зручності людей з порушеннями зору.

(Мал. 10)

У 2024 році театрами додатково надано інформацію щодо наявності спеціальних місць паркування для транспортних засобів осіб з інвалідністю та маломобільних груп. За даними звітних форм, цей показник становить 59%, що є позитивним результатом. Однак, розбудова спеціальних місць для паркування все ще потребує уваги та доопрацювання. Також, слід пам'ятати, що деякі театри не мають власних окремих будівель і функціонують у приміщеннях інших культурних установ, де паркувальні місця часто відсутні. Крім того, значна частина театрів розташована в центральних частинах міст, що ускладнює можливість облаштування паркування. Внаслідок воєнної агресії РФ проти України значна кількість громадян була змушена залишити власні домівки та переїхати до безпечніших регіонів, що спричинило зростання чисельності населення в окремих містах і, відповідно, збільшення кількості автотранспорту. Це в свою чергу підкреслює необхідність тісної співпраці театрів з місцевими органами влади, оскільки питання покращення транспортної організації паркувальних місць належить до їх компетенції. Для досягнення повної інклюзивності потрібна подальша робота над розвитком паркувальної інфраструктури.

(Мал. 11)

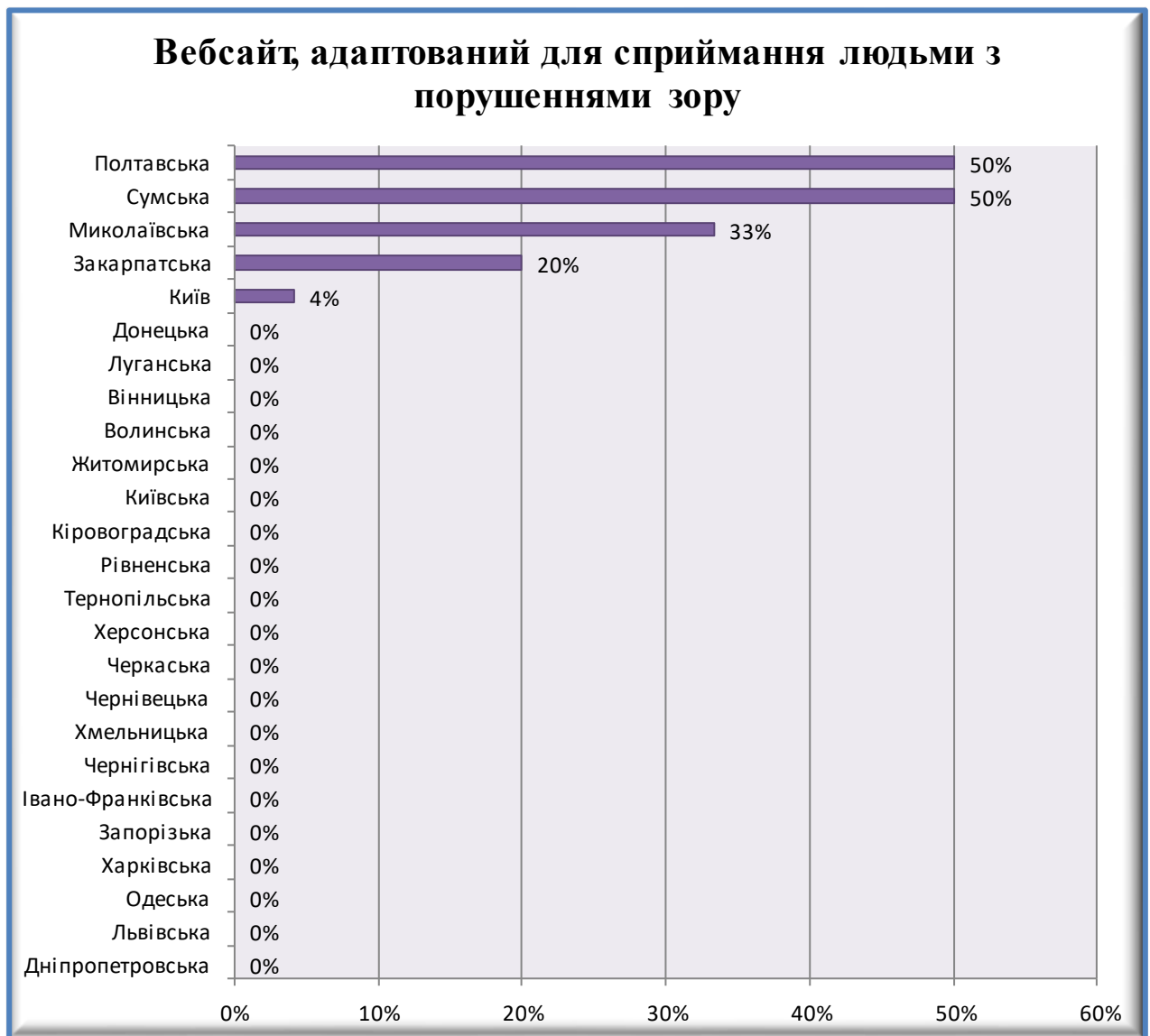
Безперешкодний доступ до власних захисних споруд цивільного захисту (укриттів) враховує лише ті театри, які мають власне укриття, а це майже 63% від загальної кількості державних та комунальних театрів. Варто зазначити, що у театрах Київської, Кіровоградської та Черкаської областей взагалі відсутні захисні споруди. У 2024 році показник доступності власних захисних споруд становить 35%.

Відсутність доступу до укриттів театрів зумовлюється спроектованими у XIX-XX ст. будівлями без урахування вимог доступності для людей з інвалідністю. У деяких випадках відсутня технічна можливість забезпечити доступність до таких укриттів. Це питання вимагає належної уваги та подальших зусиль місцевих органів влади та керівництва театрів для адаптації існуючих споруд до сучасних стандартів безпеки та інклюзивності.

(Мал. 12)

Не менш важливим аспектом інклюзивності театру є **наявність вебсайта, адаптованого для сприймання людьми з порушеннями зору**. У 2024 році цей показник становить лише 5%, що включає по одному комунальному театру в столиці, Закарпатській, Миколаївській, Сумській та Полтавській областях. Слід додати, що невеликі комунальні театри не мають власних вебсайтів, або не зважають на застарілі сторінки, що не оновлюються по декілька років. Ініціативи щодо адаптації вебсайтів для людей з порушення зору є важливим кроком у забезпеченні рівного доступу громадян до інформації та потребує продовження роботи над розширенням доступності цифрових можливостей.

(Мал. 13)

У 2024 році театри державної та комунальної форм власності провели 20,4 тисячі вистав (+ 4% ніж у 2023 році) на своїх сценічних майданчиках. Водночас, лише 31 вистава (0,2%) була адаптована для людей з порушенням слуху шляхом супроводу українською жестовою мовою, а ще 36 вистав (також

0,2%) проведено із застосуванням аудіодискрипції (тифлокоментування) для глядачів з порушенням зору. Варто зауважити, що в порівнянні з 2023 роком, коли частка вистав з аудіодискрипцією становила 0,7%, у 2024 році цей показник знизився. Таке зменшення частки адаптованих заходів викликає занепокоєння, адже воно може свідчити про недостатню увагу з боку театрів до потреб глядачів з інвалідністю.

Незважаючи на загальну позитивну динаміку щодо розвитку інклюзивності у сфері культури, ситуація з адаптацією репертуару залишається несистемною. Наявність поодиноких прикладів жестового супроводу чи тифлокоментування вистав вимагає від театрів активнішого впровадження таких практик. Тож, актуальною є потреба у розробці та впровадженні на рівні областей цільових програм для збільшення кількості інклюзивних вистав, а також у проведенні інформаційних кампаній, спрямованих на популяризацію таких форматів серед потенційної аудиторії.

Позитивним моментом у дослідженні роботи театрів щодо питань безбар'єрності стали внесені у 2024 році зміни до звітної форми. Додаткові показники дали можливість розширити діапазон запитуваної інформації, один з таких показників є **обсяг видатків щодо створення умов безперешкодного доступу для осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення**. У 2024 році загальна сума таких витрат становила 4 млн. 653 тис. грн. В контексті загального бюджету галузі ця сума виглядає скромною, однак, динаміка свідчить про початок системного підходу та впровадження принципу безбар'єрності театрального сектора.

Аналіз показників доступності театрів державної та комунальної форм власності за 2024 рік у порівнянні з 2023, дає підстави стверджувати, що культурні інституції поступово переходять від декларативної риторики до реальних дій, спрямованих на розширення доступу до театрального мистецтва. Це перші, але важливі кроки до формування інклюзивного культурного середовища, в якому кожен глядач, незалежно від фізичних можливостей, матиме рівне право на споживання культурного продукту. Формування такої культури без бар'єрів є не лише викликом, а й обов'язком держави та мистецької спільноти перед сучасним українським суспільством.

За результатами проведеного дослідження щодо показників доступності театрів, пропонуємо до розгляду (Табл. № 2) показник доступності державних та комунальних театрів України для людей з інвалідністю та маломобільних груп (у відсотках) окремо по кожному критерію в порівнянні з 2023 роком *(без урахування театрів Донецької, Луганської областей та АР Крим)*.

Табл. № 2

Критерії доступності	Кількість театрів з наявним показником	Кількість театрів з відсутнім показником	Відсотковий показник (в порівнянні з 2023 роком)
Безперешкодний доступ до будівель театру, у яких здійснюється показ вистав (шляхи руху, вхідна група)	89	19	82% (+1%)
Безперешкодний доступ до основного сценічного майданчика (партер)	85	23	79% (+6%)
Безперешкодний доступ до основного сценічного майданчика (окрім партеру)	34	74	31% (-5%)
Безперешкодний доступ до додаткового (камерного) сценічного майданчика	24	61	39% (19% у 2023 році ¹)
Безперешкодний доступ до інших приміщень в середині будівлі (туалет, гардероб, буфет тощо)	75	33	69% (+2%)
Туалетні кімнати, пристосовані для людей, які пересуваються на кріслах колісних	48	60	39% (+6%)
Кімната для годування дитини	11	97	10% (+3%)
Тактильні смуги для полегшення орієнтування людей з порушеннями зору	16	92	15% (+10%)
Дублювання вивісок та інформаційних табличок шрифтом Брайля	11	97	10% (+9%)
Спеціальні місця паркування для транспортних засобів осіб з інвалідністю та маломобільних груп	64	44	59%
Безперешкодний доступ до власної захисної споруди цивільного захисту (укриття)	23	64	36%
Вебсайт, адаптований для сприймання людьми з порушеннями зору	5	103	5%

¹ У 2024 році до звітної форми вперше включено окрему відповідь — «відсутній додатковий (камерний) майданчик». Це дало змогу без похибки розраховувати рівень доступності, враховуючи лише ті театри, які фактично мають такі простори. У 2023 році театри без додаткових сцен змушені були зазначати відсутність доступу до додаткових майданчиків, що призводило до заниження загального показника.

3.4. Дотримання законодавства театрами державної та комунальної форм власності щодо працевлаштування людей з інвалідністю

Відповідно до статті 17 Закону України «Про основи соціальної захищеності людей з інвалідністю в Україні» з метою реалізації творчих і виробничих здібностей, а також з урахуванням індивідуальних програм реабілітації, особам з інвалідністю забезпечується право працювати на підприємствах, в установах, організаціях.

Статтею 19 зазначеного вище Закону України вказано, що для підприємств, установ, організацій, у тому числі підприємств, організацій, громадських об'єднань осіб з інвалідністю, фізичних осіб, які використовують найману працю, встановлюється норматив робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю у **розмірі 4 відсотки** середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу за рік, а якщо працює від 8 до 25 осіб, - у кількості одного робочого місця.

За результатами поданих звітів щодо роботи театрів державної та комунальної форм власності, загальна кількість працівників у 2024 році склала 15 334 особи, що на 460 більше, ніж у 2023 році. З них **753 працівника** (майже 5%) — особи з інвалідністю, що також демонструє позитивну динаміку в порівнянні з 2023 роком, коли ця кількість становила 687 осіб.

Такі показники свідчать про актуальність даного питання, відповідальність театрів у працевлаштуванні людей з інвалідністю, а також активна позиція людей, які прагнуть жити та працювати у вільній державі, без бар'єрів та перешкод.

Висновки та рекомендації

З огляду на результати дослідження стану доступності театрів державної та комунальної форм власності у 2024 році, можна свідчити про позитивну динаміку роботи театральних закладів, однак, ще багато питань потребують значних зусиль для проведення системної роботи щодо комунікації з місцевими органами влади, фандрайзингу, підвищенні кваліфікації персоналу тощо. Слід додати, що існують невирішені питання з доступом до верхніх поверхів, додаткових (камерних) сценічних майданчиків та власних захисних споруд цивільного захисту (укриттів). Показники доступності цих частин театрів залишаються низькими. Тож, театрам необхідно дотримуватись принципів системного підходу у вирішенні питань безбар'єрності, зокрема після етапу розробки графіка визначених робіт, дотримуватись контролів щодо їх

виконання, запровадити тісну комунікацію з місцевою владою, залучати кошти спонсорів та меценатів, грантову допомогу, а також проводити моніторинг запроваджених державних програм, що надають фінансову підтримку для будівництва та/або облаштування власних захисних споруд цивільного захисту (укриттів).

Однією з основних проблем театрів є обмеження технічних можливостей при адаптації історичних театральних будівель для доступності, особливо якщо вони є пам'ятками архітектури. Це питання складне, воно потребує значних зусиль при отриманні дозвільної документації, однак вирішується позитивно за умови прагнення театру створити умови безперешкодного доступу для людей з інвалідністю та маломобільних груп населення.

Ще одним важливим питанням для доступного відвідування театрів є забезпечення спеціальних місць для паркування особами з обмеженими можливостями. На сьогодні цей показник становить 59%, що є достатньо високим, але все ж не забезпечує достатнього рівня доступності для людей з інвалідністю. Враховуючи, що деякі театри не мають власних окремих будівель і знаходяться в приміщеннях з іншими закладами, питання паркування потребує додаткової уваги та співпраці з місцевими органами влади.

Також виявлено недостатню роботу театрів у сфері цифрової доступності. Зокрема, вебсайти більшості театральних закладів досі не адаптовані для людей з порушеннями зору. Лише близько 5% театрів мають інтернет-ресурси, які відповідають базовим критеріям доступності для людей з інвалідністю. Це є серйозною проблемою, оскільки в сучасних умовах значна частина інформації про культурні події, квитковий продаж, репертуар та новини театру надається саме через вебсайти. Недоступність цих ресурсів фактично унеможливорює участь певної категорії громадян у культурному житті. До того ж, питання цифрової доступності не потребує складних процедур або архітектурних змін, воно повністю лежить у сфері управлінських рішень і може бути реалізовано за ініціативи керівництва театру. Адаптація сайтів до потреб людей з порушеннями зору — це не лише вимога часу, а й вияв поваги до кожного члена суспільства та крок до створення справді інклюзивного культурного простору.

Разом з тим, показники звітної форми свідчать про позитивну динаміку щодо рівня безбар'єрності у театрах, зокрема, підвищено доступність до основних сценічних майданчиків та інших приміщень, таких як туалетні кімнати, гардероби, буфети. Досить високі показники безперешкодного доступу до будівель театрів - 82%, що є свідченням позитивної роботи керівництва

театрів. Також покращились показники доступу до основних сценічних майданчиків, зросла наявність тактильних смуг та дублювання інформаційних табличок шрифтом Брайля, що створює умови для більш комфортного відвідування театральних вистав особами з порушеннями зору.

Зважаючи на всі ці фактори, можна зробити висновок: театри в Україні поступово покращують свою доступність для людей з інвалідністю, але для досягнення повної інклюзивності та рівного доступу до культурних послуг ще необхідно вжити додаткових заходів. Зокрема, забезпечення безбар'єрного доступу до всіх приміщень театру, удосконалення інфраструктури паркування, адаптація цифрових ресурсів та активна співпраця з місцевими органами влади.

Рекомендації:

- ✓ **Передбачити цільове фінансування** для проведення ремонтів, адаптацію старих будівель (особливо пам'яток архітектури), встановлення підйомників, будівництво укриттів та модернізацію вебресурсів.
- ✓ **Сприяти підвищенню цифрової інклюзивності**, зокрема через оновлення сайтів театрів відповідно до стандартів доступності WCAG, а також створення онлайн-платформи з відкритим реєстром театрів та описом умов доступності.
- ✓ **Активізувати співпрацю з громадськими організаціями**, які представляють інтереси людей з інвалідністю, залучати їх до аудитів доступності та розробки практичних рішень.
- ✓ **Запровадити регулярне навчання працівників театрів** щодо принципів інклюзивності, етики спілкування з людьми з інвалідністю та основ жестової мови.
- ✓ **Розширити практику інклюзивного репертуару**, зокрема за рахунок збільшення кількості вистав з тифлокоментуванням та аудіодискрипцією.
- ✓ **Вивчити можливість реалізації пілотних проєктів** у театрах, які вже мають високі показники доступності, з метою поширення найкращих практик на інші регіони.
- ✓ **Залучати місцеві органи влади до вирішення нагальних питань, що належать до їх компетенції** (паркування, інфраструктура, фінансове забезпечення, погодження документації тощо).